

The reasons of the existence of scientific versions on this issue, which are based on extreme poverty of written sources (chronicles, chronicles the XIV-XVI centuries.), Fixing the existence Sinevodskoy battle, but did not characterize it, do not give yet possible to determine the exact time, place and the course battles.

The analysis of scientific hypotheses about the battle between the Lithuanian-russinskimi and Mongol troops for the liberation of Ukrainian lands from Orda yoke on the river. Sinha (now Kirovohrad region of Ukraine) or on the river. Snivoda (Khmelnitsky region Vinnitsa region).

Characterized as versions in modern historiography on ways of following the two contingents of troops to the place Sinevodskoy battle and others.

It is stated that the inconsistency and lack of scientific versions of their arguments were not allowed to be noted on the national level in Ukraine in 2012, the 650th anniversary of this historic battle.

Key words: *Historiography, Battle of Blue Waters, Sinevodskaya battle, Snivoda, cyanosis, location, version, discussion.*

Отримано: 07.09.2015

УДК 930.1(477)«19»:94:271.222(470+571)

О. А. Баженов

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ДОМОНГОЛЬСЬКОГО ПЕРІОДУ В ПРАЦЯХ І. І. ОГІЄНКА ТА І. Ф. ВЛАСОВСЬКОГО

У статті розглядається формування у ХХ столітті серед українських науковців нового напрямку історичних досліджень – витоків історії української православної церкви. Важливість цих досліджень підсилювалося й тим, що протягом ХІХ ст. подібний напрям вже був сформований представниками російської теологічної та історичної шкіл, в яких існування окремої української православної церкви категорично заперечувалося. Тому, зважаючи на піднесення українського національного руху на початку ХХ ст., особливо в добу Української революції 1917-1921 рр., питання історії української православної церкви стає все більш актуальним.

Аналізується діяльність фундаторів української церковної історії М.С. Грушевського, І.І. Огієнка (митрополит Іларіон) та І.Ф. Власовського. Зокрема, М.С. Грушевський, хоча і не вдаючись до детального опису історії української церкви, започаткував подібні дослідження, наголосивши на їхню недостатність та важливості для історії України. Натомість І.І. Огієнка та І.Ф. Власовський у своїх розробках сформувавши концепцію історії української православної церкви (І.І. Огієнка), створили її періодизацію (І.Ф. Власовський), а також висвітлили основні проблеми поширення та утвердження християнства на землях Київської Русі.

Здійснюється підрахунок чисельності епархій та з'ясовується місце і час їх заснування. Місіонерські проповіді, на думку І.І. Огієнка та І.Ф. Власовського, відіграли вагомий роль у поширенні християнства серед слов'ян. Загалом православна віра у ХІ-ХІІІ ст. виступила як джерело самоідентифікації слов'ян-українців.

Зазначається, що основний науковий доробок І.Ф. Власовського формувався під впливом двотомника І.І. Огієнка «Українська церква: нариси з історії української православної церкви».

Водночас констатуються недоліки в їхніх дослідженнях. Не будучи професійними істориками та залучаючи досить обмежену кількість джерел, як І.І. Огієнко, так і І.Ф. Власовський здійснили низку прикрих помилок. Зокрема, обидва підтверджують достовірність літописної подорожі апостола Андрія до Києва, трапляються чисельні хронологічні розбіжності та здійснюється хронологічно розірваний виклад матеріалу тощо.

Ключові слова: Українська православна церква, І.І. Огієнко, І.Ф. Власовський, домонгольський період, науковий доробок, християнізація.

З моменту офіційного хрещення Київської Русі й до сьогодні минуло 1027 років, однак перед дослідниками минулого і сучасності залишається багато нерозв'язаних питань, котрі торкаються початків запровадження християнства у східних слов'ян, хрещення та утвердження християнства в давньоруській державі, а також подальша історія існування та розбудови церкви в наступні епохи. Водночас з такими принциповими питаннями утвердження християнства на Русі не менш важливими залишаються і ідеологічні підходи до висвітлення цієї проблематики, що зумовлено існуванням цілого напрямку історичних досліджень започаткованих ще на початку XIX ст. вищим духовенством російської імперії. Зазначимо, що під ідеологічними підходами при розгляді даної проблеми ми розуміємо періодизацію та подачу церковної історії широким загалом, правонаступництво, з яким, як правило, пов'язують «канонічність», а також національну приналежність вірян, яку іноді ототожнюють саме з пануючою релігією. Тому, згідно офіційної російської церковної історіографії, що була сформована працями Макарія (М.П. Булгакова), К. Добронравіна, А. Лаврова, П. Смірнова та ін., Україні як державі та українцям як народу, окремішій нації практично було відмовлено в праві мати національну, окрему від Московського патріархату церкву, вказуючи на пряму спадковість релігійного розвитку по лінії – давньоруська держава-московська держава-російська імперія, традиційно наголошуючи при цьому, що українці це є або братній, або єдиний з росіянами народ.

На жаль, подібний підхід існує і сьогодні в сучасній російській церковній історіографії та політиці і в ньому, практично майже нічого не змінилось. Проте, не зважаючи на засилля як російської пропаганди та існуючих в українському суспільстві вкорінених думок про «виключну канонічність» російської православної церкви зазначимо, що на початку XX ст. було започатковано розробку власної, національної концепції історії української православної церкви у висвітленні якої ми і вбачаємо актуальність даної статті.

На початок XX ст. припадає становлення та бурхливий розвиток національної української науки, наскільки це було можливо в умовах перебування України у складі російської імперії. Не оминув цей процес і релігійну історію, яка до цього часу знаходилася в орбіті виключної уваги з боку російської офіційної історіографії. Одним із перших, в достатньо обережній формі торкнувся історії української церкви М.С. Грушевський, який в контексті свого основного дослідження «Історія України-Руси» простежив, через

призму української історії, появу, утвердження (хрещення) та поширення християнства на Русі. Проголошуючи у своєму дослідженні давньоруську державу – давньоукраїнською, а її населення «українсько-руським» [1, с.1-2] автор практично наводив читача на думку, про самотність як української історії так і української церкви, яку категорично відкидала офіційна російська історія і влада. Водночас, висловлюючи свої міркування з питань розбудови церкви, зокрема проблем хрещення, започаткування епархій та митрополій, взаємин між світською та духовною владою тощо, М.С. Грушевський зважаючи на загальний характер своєї праці вдався лише до поверхового хронологічного аналізу подій з релігійного життя України-Руси.

Лише в 1925 р. М.С. Грушевський публікує своє дослідження «З історії релігійної думки на Україні», яке було присвячено витокам релігійного світогляду та обставинам релігійного життя України в різні історичні періоди. Не зважаючи на науково-популярний стиль викладу, М.С. Грушевський здійснив огляд основних етапів розвитку християнства і православної церкви в Україні починаючи з передхристиянського періоду до кінця XIX ст. включно [2]. Однак, М.С. Грушевський так і не створив періодизації української церкви і не обґрунтував основні етапи її історичного розвитку залишивши дану стезю іншим науковцям.

І дійсно, дослідження з історії української церкви на початку 20-х рр. XX ст. було підхоплене одним із знакових діячів того часу І.І. Огієнко. На думку М. Тимошика, захоплення І.І. Огієнко історією становлення і розвитку української православної церкви розпочалося у зв'язку з його підготовкою та виступом перед делегатами Всеукраїнського церковного Собору з доповіддю на тему «Відродження Української церкви» в якій, на підставі аналізу стародруків, архівних справ, документів, а також існуючої наукової літератури з історії православної церкви було висловлена думка про потребу не українізації, а дерусифікації церкви, її «відмосковлення» [3, с.161-171]. Йшлося, отже, про неканонічність приєднання Української церкви до Московського патріархату.

Практично, теза «дерусифікації церкви» стає домінуючою в науковому доробку І.І. Огієнка. Однак, наукові розробки з історії запровадження християнства серед східних слов'ян дослідник лише розпочав з 1925 р., коли в світ вийшли два невеликих дослідження «Початки християнства серед українського роду» та «Хрещення українського народу». Зокрема, в статті «Початки християнства серед українського роду» І.І. Огієнко на підставі аналізу давньоруських літописів обґрунтовує достовірність літописної подорожі апостола Андрія до Києва проголосивши його засновником християнської церкви на теренах майбутньої Русі-України. Окрім того, дослідник простежив поширення християнства серед східних слов'ян до правління князя Володимира [4, с.124-137]. Слід зауважити, що деякі твердження автора й досі вважаються спірними, або міфічними. Це в першу чергу стосується літописної подорожі апостола Андрія. Окрім того, в даній статті є дрібні по-

мики, що, вперш за все стосуються хронологічної невідповідності між подіями та датами.

В невеликій науково-популярній брошурі «Хрещення українського народу» І. Огієнко, подає історію хрещення Київської Русі, в якій коротко характеризує язичницькі вірування східних слов'ян. Окрім того, вслід за Є. Голубінським та Ф. Успенським вказує на помилки літописців при укладанні або перепису літописів що стосується оповіді про хрещення Русі. Припускає, що князь Володимир охрестився в Царгороді у 987 р., заперечивши тим самим його хрещення в Києві, Корсуні чи Болгарії. Окрім того, І.І. Огієнко простежує процес хрещення Русі і стан християнства за часів Ярослава Мудрого [5].

В цілому, не беручи до уваги перший виступ І.І. Огієнка в Києві у січні 1918 р. вищенаведені дослідження були, так би мовити, пробою пера дослідника в розробці проблеми історії української православної церкви. Що стосується підходів до дослідження історії церкви, в даний період, то вони носили скоріш науково-популярний характер і були орієнтовані на широкий загал читачів. Окрім того, аналізуючи основні тези, то окрім спроби доказів прибуття на береги Дніпра апостола Андрія, і заміщуючи терміни «російська церква» на «українську церкву» автор слідує за основними канонами офіційної російської історіографії наслідуючи при цьому Є. Голубінського.

Окремі проблеми християнізації східних слов'ян І.І. Огієнко ще досить тривалий час фрагментарно піднімав у своїх окремих виданнях, які носили в основному, мовознавчий та загальноісторичний характер. Зокрема, у 1927-1928 рр. було опубліковано два томи монографії «Історія церковно-слов'янської мови: Костянтин і Мефодій» [6; 7]. Хоча, наведені праці становлять інтерес в першу чергу для філологів а також тих дослідників, які простежують зародження та розвиток письма серед східних слов'ян, однак, для тематики початків християнства серед давньоруського населення даний доробок також місить чималий інтерес. Так, спираючись на давньоруські літописи, І.І. Огієнко стверджував, що поява писемності була зумовлена місіонерською діяльністю Кирила та Мефодія, які розробили азбуку для східних слов'ян з метою поширення Святого письма серед язичників. Це в свою чергу, автоматично ставило питання про початки християнства і появу перших церков на Русі в «аскольдовий» період.

Фактично, вище наведені дослідження і сформували перші наукові розробки з історії розбудови православної церкви Русі-України. Лише в 1942 р. виходить в світ двотомна монографія І.І. Огієнка «Українська церква: Нариси з історії Української православної церкви» [8]. В монографії, дослідник ґрунтовно подає історію становлення православної церкви в Україні, починаючи з короткого аналізу дохристиянських вірувань та закінчуючи становленням української православної церкви початку ХІХ ст. Слід зауважити, що дане дослідження базувалося на попередніх напрацюваннях І.І. Огієнка, які зазнали кардинального переосмислення та набули

науковості, що свідчить про тривалу розробку проблеми дослідником. В першому томі «Української церкви» розглядалися питання появи християнства на теренах майбутньої Русі-України, дохристиянські вірування слов'ян, проникнення християнства, хрещення і поширення християнства в Київській Русі X-XIII ст. та становище української церкви в XIV-XVI ст. На відміну від перших напрацювань І.І. Огієнка опублікованих у 1925-1927 рр. («Початки християнства серед українського роду» та «Хрещення українського народу»), які хоча і були включені до першого тому, однак знали кардинального редагування. Так, зникає науково-популярний виклад, а сам матеріал, який подає дослідник, на підставі глибокого аналізу джерельної бази науково підкріплений та логічно-обґрунтований, що слабко спостерігалося в перших розробках. Однак майже через все дослідження проходить теза про канонічність Української православної церкви та негативний вплив на неї російської церкви, що було проголошено І. Огієнко ще в 1918 р.

На початку 50-х рр. XX ст. І.І. Огієнко публікує ряд досліджень з історії української церкви: «Поділ Єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання» [9], «Князь Володимир прийняв православ'є, а не католицизм» [10], «Дохристиянські вірування українського народу» [11], «Українське монашество» [12] тощо. Фактично, дані праці повинні були скласти кістяк для третього, або навіть і четвертого томів «Історії Української церкви» які на сьогодні вважаються втраченими. В цілому, даний доробок досить суттєво доповнив і розширив «Історію Української церкви» 1942 р. видання.

Вихід цих праць, мабуть справив великий вплив на відомого на той час громадського і церковного діяча І.Ф. Власовського, котрий у 1942 р. зайняв посаду секретаря в новозорганізованій в Луцьку Адміністрації Української Православної Автокефальної Церкви на українських землях під окупацією німців. Зазначимо, що в 20-30-х рр. XX ст. І.Ф. Власовський стає відомим завдяки своїй наполегливій роботі на посаді директора Луцької державної чоловічої гімназії, до якої він прибув в 1918 р., а згодом, з 1926 р. – активний діячем луцької «Просвіти». З 1934 р. І.Ф. Власовський був обраний секретарем Консistorії при архієпископі Олексія Громадського. Працюючи на цій посаді він співпрацює із громадсько-релігійним двотижневиком Волинської Духовної Консistorії «Церква і Нарід» (1935-1938), де з'являються його численні історичні, богословські, літературознавчі праці: «Православна Церква і майбутній Сейм та Сенат Речі Посполитої» (1935); «10-ліття автокефалії Православної Церкви в Польщі» (1935); «Як на Україні 75 літ тому ховали Тараса Шевченка» (1936); «На шляху життя», спогади про навчання в Київській Академії (1936); «Шевченко – поет національної туги» (1936); «Непрошені опікуни» (1937); «Sine ira et studio» (1937); «Юнацькі церковні братства в старовину» (1937); «Новітні методи навчання і наука релігії в школі» (1938); «Батько нового українського письменства» (1938) тощо [13, с.621-626]. Однак, даний доробок можна охарактеризувати швидше як публіцистичний і мало стосувався проблеми становлення і поширення християнства по

теренам України-Руси. Проте, саме після виходу «Української церкви» І.І. Огієнка, І.Ф. Власовський розпочинає роботу над працею свого життя «Нарис історії Української Православної Церкви» перший том якого вийде невеликим накладом у світ в 1955 р.

Загалом, усю історію православної церкви дослідником було розділено на періоди (доби), які відповідали певному етапу історії української православної церкви (перша доба «Українська церква від її заснування і до татарської навали та упадку Києва і Київської державності (988-1240)»; друга доба «Українська православна церква від занепаду Київської держави до поділу Київської митрополії на Київську та Московську (1240-1450)»; третя доба «Українська православна церква в польсько-литовській державі до підпорядкування її (київської митрополії) Московському патріархату (1450-1686)»; четверта доба «Православна церква українського народу в складі російської православної церкви (1686-1917)»; п'ята доба «Відродження православної церкви в добі національного відродження українського народу з революцією 1917 р.»). По суті І.Ф. Власовський створив періодизацію історії української православної церкви та виділив основні хронологічні періоди її існування. Зазначимо, що подібної періодизації української православної церкви до 1955 р. не існувало і цим самим вона досить суттєво відрізнялася від доробку фундатора напрямку історії української церкви М.С. Грушевського та І.І. Огієнка в дослідженні яких подібна схема була відсутня.

Отже, історія української церкви домонгольського періоду, який згідно автора віднесено до першої доби, що тривала з 988 до 1240 р. вміщено в першому тому його «Нарисів історії Української Православної Церкви». При цьому, дохристиянський період, який, згідно автора, завершувався хрещенням Русі в 988 р. та займав значну частину першого тому, був фактично прирівняний до вступу і не був виділений в окрему добу. Для порівняння, виділення дохристиянського періоду в церковних класифікаціях дослідників ХІХ – середини ХХ ст. як російськими так і зарубіжними було звичною справою. Як і І.І. Огієнко так і І.Ф. Власовський наголошували на самотності української православної церкви та неприпустимості розгляду її історії в період з 988 до 1686 р. як суто російської, що було прийнято в тогочасній російській історіографії [14, с.15]. Хоча, і перехід Київської митрополії під юрисдикцію Московського патріархату в 1686 р. обидва дослідника визнали як цілком логічне, й можливо, вірне рішення, яке було зумовлене польським тиском на місцеве українське православне населення. Це стало можливим завдяки тому, що Україна стала заручником церковно-політичних обставин і її приєднання було питанням часу, але, тим не менше, ми бачимо, що Москва активно сприяла прискоренню цього процесу [15, с.295].

Розглядаючи утвердження християнства на Русі в перший період І.Ф. Власовський великого значення надавав проповідям, як рушійній силі утвердження християнства в давньоруській державі, розкриває церковну ієрархію та взаємовідносини між світською та духовною владою, аналізує вплив церкви на суспіль-

не життя, наголошує на виключно культурно-освітній ролі церкви у відповідний період. Автор торкнувся й церковно-адміністративного поділу виділивши 16 єпархій в складі Київської митрополії, які згідно нього, виникли за часів правління Володимира I та Ярослава Мудрого. Церковні устави, які були прийняті київськими князями І.Ф. Власовський розглядав як привілей наданий церкві та запрошення з боку князівської влади церковних діячів до управління в державі, що на його думку, мало позитивні наслідки як для світської так і духовної влади. В досить обережній формі він також торкнувся проблеми першого Київського митрополита, яким І.Ф. Власовський вважав Леонта.

Хоча перший розділ роботи не позбавлений багатьох недоліків, зокрема, автор сприймає як історичний факт перебування апостола Андрія в Подніпров'ї, надмірна ідеалізація ролі церкви та її взаємовідносин з князівською владою, хронологічно розірваний виклад матеріалу тощо, однак основна ідея праці полягає у підкресленні самотності української православної церкви. Також слід зазначити, що дане дослідження за своїм викладом досить сильно нагадує «Українську церкву» І.І. Огієнка, ймовірно під враженням якої І.Ф. Власовський розпочав свою роботу над історією української православної церкви.

Безперечно, не будучи професійним істориком та маючи обмежене коло джерел, дослідження І. Власовського не було позбавлене недоліків, які стосувалися, насамперед хронології періодів, особливо початкових та трактування певних подій, які автором сприймалися як історичний факт, наприклад перебування апостола Андрія в Подніпров'ї, спостерігається надмірна ідеалізація ролі церкви та її взаємовідносин з князівською владою, хронологічно розірваний виклад матеріалу тощо. Також слід відзначити слабке наповнення фактичним матеріалом та деяке слабке аргументування дискусійних проблем з історії церкви домонгольського періоду. Це стосується, насамперед, визначення особи першого київського митрополита, часу виникнення та кількості єпархій, часу запровадження Студитського уставу тощо. Однак, основна ідея праці полягає у підкресленні самотності української православної церкви.

Водночас, не зважаючи на певні недоліки «Нарис історії Української Православної Церкви» І.Ф. Власовського слід вважати одним з перших, після І.І. Огієнка, досліджень власне з історії української православної церкви. Її перевагою та особливістю є створення першої періодизації української церковної історії, що безперечно було новаторством. Зазначимо, в «Українській церкві» І.І. Огієнка подібна періодизація відсутня. Таким чином, науковий доробок І.Ф. Власовського є значною віхою в питанні дослідження історії української православної церкви, а його особа, як громадського і церковного діяча, що залишив помітний слід в історії української еміграції потребує подальших наукових досліджень.

Підсумовуючи вищенаведене зазначимо, що на початок 60-х рр. ХХ ст. І.І. Огієнко та І.Ф. Власовський було закладено «фундамент» української національної церковної історії з власним

предметом, об'єктом та періодизацією, котрий лише потроху починає використовуватися в якості головної концепції релігійної історії української православної церкви. Це також дає підстави стверджувати, що незважаючи на відсутність в наукових та богословських розробках як І.І. Огієнка та І.Ф. Власовського звичної для академічних релігієзнавчих видань дефініції релігії, визначення її структурних елементів, основних функцій тощо, в їхньому доробку міститься не лише суто історичне бачення реального релігійного процесу в Україні. Як традиціоналісти, за своїми поглядами, дослідники вбачали у збереженні і підтриманні візантійського православного духу Українською Церквою єдиний із можливих шляхів до національної самоідентифікації українців і збереження та розвитку їхньої самотутньої культури.

Список використаних джерел та літератури:

1. Грушевський М.С. Історія України-Руси / М.С. Грушевський. – Львів : 3 друкарні наукового товариства ім. Шевченка, 1904. – Том I: До початку XI віка – С. 1-2.
2. Грушевський М.С. З історії релігійної думки на Україні / М.С. Грушевський. – К. : Освіта, 1992. – 192 с.
3. Тимошик М. Історія УПЦ в дослідженнях митрополита Іларіона (Огієнка) / М. Тимошик // Труды Київської духовної академії (Богословсько-історичний щорічник Київської Духовної Академії). – 2006. – Ч. 3. – С. 161-171.
4. Огієнко І. Початки християнства серед українського роду / І. Огієнко // Київська старовина. – 1992. – № 1. – С. 124-137.
5. Огієнко І. Хрещення українського народу: Духовна бесіда / І. Огієнко. – Варшава, 1925. – 71 с.
6. Огієнко І. Історія церковно-слов'янської мови : історично-літературна монографія / І. Огієнко. – Вінніпег : Товариство «Волинь», 1970. – Т. 1: Костянтин і Мефодій (їх життя та діяльність). – Ч. 1. – 325 с.
7. Огієнко І. Історія церковно-слов'янської мови : історично-літературна монографія / І. Огієнко. – Вінніпег : Товариство «Волинь», 1970. – Т. 2: Костянтин і Мефодій (їх життя та діяльність). – Ч. 2. – 400 с.
8. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українська церква : нариси з історії Української православної церкви : у 2 т. / І. Огієнко. – К. : Україна, 1993. – Т. 1-2. – 284 с.
9. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Поділ Єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її : іст.-канон. монографія / І. Огієнко. – Вінніпег, 1952. – 384 с.
10. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Князь Володимир прийняв православ'я, а не католицтво / І. Огієнко. – Вінніпег, 1952. – 32 с.
11. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Дохристиянські вірування українського народу : іст.-реліг. монографія / І. Огієнко. – Вінніпег : Волинь, 1965. – 424 с.
12. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українське монашество / І. Огієнко ; фундація імені митрополита Іларіона (Огієнка) ; упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів і комент. М. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2002. – 396 с.
13. Сташенко Н.Г. Сяч на ниві духовної культури українського народу / Н.Г. Сташенко // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах / Міністерство освіти Укр., Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, Волин. академічний дім. – Луцьк : Вежа, 1999. – Т. III. – С. 621-626.

14. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви : репринтне видання / І. Власовський. – К., 1998. – Т. 1. – С. 15.
15. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви : репринтне видання / І. Власовський. – К., 1998. – Т. 3. – С. 295.

А. А. Баженов

История украинской православной церкви домонгольского периода в трудах И.И. Огиенко и И.Ф. Власовского

В статье рассматривается формирование в XX веке среди украинских ученых нового направления исторических исследований – истоков истории украинской православной церкви. Важность этих исследований усиливалось и тем, что в течение XIX ст. подобное направление уже было сформировано представителями русской теологической и исторической школ, в которых существование отдельной украинской православной церкви категорически отрицалось. Поэтому, принимая во внимание украинское национальное движение в начале XX века, особенно во время Украинской революции 1917-1921 гг., вопрос истории украинской православной церкви становится все более актуальным.

Анализируется деятельность основателей украинской церковной истории М.С. Грушевского, И.И. Огиенко (митрополит Илларион) и И.Ф. Власовского. В частности, М.С. Грушевский, хотя и не вдаваясь к детальному описанию истории украинской церкви, положил начало подобным исследованиям, отметив их недостаточность и важность для истории Украины. Зато И.И. Огиенко и И.Ф. Власовский в своих разработках сформировали концепцию истории украинской православной церкви (И.И. Огиенко), создали ее периодизацию (И.Ф. Власовский), а также рассмотрели основные проблемы распространения и утверждения христианства на землях Киевской Руси.

Осуществляется подсчет численности епархий и выясняется место и время их основания. Миссионерские проповеди, по мнению И.И. Огиенко и И.Ф. Власовского, сыграли весомую роль в распространении христианства среди славян. В целом православная вера в XI-XIII ст. выступила как источник самоидентификации славян-украинцев.

Отмечается, что научная работа И.Ф. Власовского формировалась под воздействием двухтомника И.И. Огиенко «Украинская церковь: очерки из истории украинской православной церкви».

В то же время констатируются и недостатки в ихних исследованиях. Не будучи профессиональными историками и привлекая достаточно ограниченное количество источников, как И.И. Огиенко, так и И.Ф. Власовский осуществили ряд досадных ошибок. В частности, оба подтверждают достоверность летописного путешествия апостола Андрея в Киев, случаются численные хронологические расхождения и осуществляется хронологически разорванное изложение материала и др.

Ключевые слова: Украинская православная церковь, И.И. Огиенко, И.Ф. Власовский, домонгольский период, научная работа, христианизация.

A. Bazhenov

History of the Ukrainian orthodoxy church of pre Mongolian period is in labours I.I. Ohienko and M.F. Vlasovsky

In the article, forming is examined in XX century among the Ukrainian scientists of new direction of historical researches – sources of history

of the Ukrainian orthodoxy church. Importance of these researches increased and that during XIX of century like direction was already formed by the representatives of Russian theology and historical schools in that existence of the separate Ukrainian orthodoxy church was categorically denied. Therefore, having regard to presentation of Ukrainian national motion at the beginning XX of century, especially in time of Ukrainian revolution 1917-1921, question of history of the Ukrainian orthodoxy church becomes all more actual.

Activity of founders of Ukrainian church history is analysed of M.S. Hrushevskiy, I.I. Ohienko (Metropolitan Ilarion) and I.F. Vlasovsky. In particular M.S. Hrushevskiy, though not succeeding to the detailed description of history of the Ukrainian church, put beginning to similar researches, marking their insufficiency and to importance for history of Ukraine. But I.I. Ohienko and I.F. Vlasovsky in the developments formed conception of history of the Ukrainian orthodoxy church (I.I. Ohienko), created her division (I.F. Vlasovsky) into periods, and also lighted up the basic problems of distribution and claim of Christianity on earth of Kyiv Russ.

The count of quantity of dioceses comes true and a place and time of their founding turn out. Missionary sermons, in opinion of I.I. Ohienko and I.F. Vlasovsky, played a ponderable role in distribution of Christianity among Slavs. On the whole the Orthodox faith in XI-XIII of century came forward as a source of self-definition of Slavs-Ukrainians.

Marked, that basic scientific work of I.F. Vlasovsky was formed under act of two volume edition of I.I. Ohienko the «Ukrainian church: essays from history of the Ukrainian orthodoxy church».

At the same time defects are established in their researches. Being not professional historians and attracting a limit enough amount of sources, as I.I. Ohienko, so I.F. Vlasovsky carried out the row of annoying errors. In particular, both validity annalistic trip of Andrew the Apostle in Kyiv, numeral chronologic divergences happen and the chronologic torn exposition of material comes true and others like that.

Key words: the Ukrainian orthodoxy church, I.I. Ohienko, I.F. Vlasovsky, pre Mongolian period, scientific work, Christianization

Отримано: 07.10.2015

УДК 001.8:94(477):323.1

А. А. Заводовський

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНЬСЬКОГО НАЦІЄТВОРЕННЯ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ КАНОН, МОДЕРН, МЕТАІСТОРІЯ

У статті розглядаються примордіальні, конструктивістські та інструменталістські методології досліджень процесів українського націєтворення. Найбільше уваги приділяється методам історичних досліджень американського ученого Хайдена Уайта. Автор статті вважає слушним сприйняття Уайтом історії, як певного наративу, який визначає форму і структуру історичного тексту, надає історичним подіям того, чи іншого значення та змісту, зумовлюючи причинно-наслідковий та хронологічний «порядок» подій.

Автор статті погоджується з Уайтом у тому, що ґрунт історіографічних праць утворюють лінгвістичні тропи, які лежать безпосередньо під тим, що Уайт називає поверхнею історичного твору. Чотири головні тропи – метафору, метонімію, синекдоху та тронію